

Hans Küng

Pet godina Benedikta XVI. – povijesni gubitak povjerenja

Otvoreno pismo katoličkim biskupima cijelog svijeta

Poštovani biskupi,

Joseph Ratzinger, sada Benedikt XVI., i ja bili smo od 1962. do 1965. najmlađi, a sada smo obojica najstariji i jedini još posve aktivni koncilski teolozi. Svoje sam teološko stvaralačko djelovanje uvijek razumijevao i kao služenje Crkvi. Stoga vam se na 5. obljetnicu stupanja na službu pape Benedikta obraćam otvorenim pismom, zabrinut za našu Crkvu, koja se nalazi u najdubljoj krizi povjerenja od vremena reformacije. Nemam druge mogućnosti obratiti vam se.

Veoma sam cijenio to što me papa Benedikt, svoga kritičara, domalo nakon stupanja na službu pozvao na četverosatni razgovor, koji je protekao prijateljski. To mi je tada dalo nadu da će Joseph Ratzinger, moj raniji kolega sa Sveučilišta u Tübingenu, ipak pronaći put za daljnju obnovu Crkve i ekumensko sporazumijevanje u duhu Drugoga vatikanskog koncila.

Moje se nade i nade mnogih angažiranih katolkinja i katolika nažalost nisu ostvarile, a to sam papi Benediktu u našoj korespondenciji, u nekoliko navrata, dao do znanja. On je, nedvojbeno, svoje svakodnevne papinske obveze savjesno ispunjavao, darovavši nam i tri korisne enciklike o vjeri, nadi i ljubavi. Ali što se tiče velikih izazova našeg vremena, njegov se pontifikat sve više pokazuje kao pontifikat propuštenih prilika i neiskorištenih šansi:

- Prokockano je približavanje *evangeličkim crkvama*: to uopće nisu crkve u pravom smislu riječi, pa stoga nije moguće priznavanje njihovih službi i zajedničko euharistijsko slavlje.
- Prokockano je dugotrajno sporazumijevanje sa *Židovima*: Papa iznova uvodi pretkoncilsku molitvu za prosvjetljenje Židova i u Crkvu prima notorne antisemitske shizmatičke biskupe. Potiče proglašenje blaženim Pija XII., a židovstvo uzima u obzir samo kao povijesni izvor kršćanstva, a ne kao opstajuću vjersku zajednicu s vlastitim putem spasenja. Židovi iz cijeloga svijeta negoduju zbog Benediktova kućnog propovjednika tijekom papinskog bogoslužja na Veliki petak, koji kritiku Pape uspoređuje s antisemitskim huškanjem.
- Prokockan je dijalog, ispunjen povjerenjem, s *muslimanima*: simptomatičan je Benediktov “Regensburški govor”, u kojemu, loše savjetovan, karikira islam kao religiju nasilja i ne-ljudskosti, uzrokujući na taj način trajno nepovjerenje među muslimanima.
- Prokockano je pomirenje s koloniziranim *prastanovništvom Latinske Amerike*: Papa najozbiljnije tvrdi da su oni “žarko žudili” za religijom svojih europskih osvajača.
- Prokockana je šansa da se pomogne *afričkim narodima*: afirmacijom kontracepcije u borbi protiv prenapučenosti, a u borbi protiv AIDS-a dopuštanjem uporabe kondoma.

— Prokockana je prigoda za sklapanje mira s *modernim znanostima*: nedvosmislenim priznanjem teorije evolucije i difrenciranim potvrđivanjem novih područja istraživanja, kao što je istraživanje matičnih stanica.

— Prokockana je šansa da se duh Drugoga vatikanskog koncila napokon i u Vatikanu učini kompasom *Katoličke crkve* i ubrza njezine reforme.

Posljednja je točka, poštovani biskupi, osobito važna. Ovaj Papa neprestano relativizira koncilске tekstove, interpretirajući ih nazadnjački, protiv duha koncilskih otaca. On čak izričito zauzima stav protiv Ekumenskog koncila, koji prema katoličkom crkvenom pravu predstavlja najviši autoritet u Katoličkoj crkvi:

— On je bez preduvjeta u Crkvu primio protupravno, izvan Katoličke crkve, zaređene biskupe tradicionalističkog “Bratstva Pio X.”, koje ne prihvaća središnje točke Koncila.

— On svim sredstvima promiče srednjovjekovnu tridentinsku misu i sam povremeno slavi euharistiju na latinskom, leđima okrenut narodu.

— On ne ozbiljuje sporazumijevanje s Anglikanskom crkvom, kako je unaprijed određeno u službenim ekumenskim dokumentima (ARCIC), nego pokušava oženjene anglikanske svećenike namamiti u Rimokatoličku crkvu uz pomoć odustajanja od obveze celibata.

— On je imenovanjem protukoncilskih pročelnika službi (Državnog tajništva, Kongregacije za liturgiju i drugih) i reakcionarnih biskupa u cijelom svijetu osnažio protukoncilске snage u Crkvi.

Izgleda da se papa Benedikt XVI. sve više udaljava od velike većine crkvenog naroda, koji se ionako sve manje brine za Rim, a u najboljem slučaju identificira se još s lokalnom zajednicom i lokalnim biskupom.

Znam da i mnogi od vas zbog toga trpe: *Rimska kurija* Papu snažno podržava u njegovoj protukoncilskoj politici. Ona pokušava ugušiti kritiku u episkopatu i Crkvi, a kritičare diskreditirati svim sredstvima. U Rimu se pokazivanjem raskoši i medijski učinkovitim manifestacijama pokušava demonstrirati snažna Crkva s apsolutističkim “Kristovim zastupnikom”, koji u svojim rukama sjedinjuje zakonodavnu, izvršnu i sudsku vlast. No, Benediktova se politika restauracije izjalovila. Svi njegovi nastupi, putovanja i dokumenti nisu u stanju promijeniti mišljenje većine katolika s obzirom na kontroverzna pitanja, posebice glede seksualnog morala, ali niti glede rimskog nauka. A čak ni susreti mladih s papom, tijekom kojih papu prije svega posjećuju konzervativne karizmatске skupine, ne mogu niti usporiti istupe iz Crkve niti probuditi više svećeničkih zvanja.

Upravo ćete vi kao biskupi zbog toga duboko žaliti: Desetine tisuća svećenika je od Koncila, prije svega zbog zakona o celibatu, napustilo svoju službu. Pomladak svećenika, ali i redovnika, sestara i braće laika, smanjio se i u pogledu kvantitete i u pogledu kvalitete. Rezignacija i frustracija širi se u kleru, a trenutačno među najaktivnijim članovima Crkve. U mnogim vašim biskupijama to vjerojatno izgleda ovako: sve više praznih crkava, svećeničkih sjemeništa, župnih kuća. U mnogim se zemljama crkvene zajednice zbog nedostatka svećenika, često protiv svoje volje, spajaju u divovske “dušobrižničke jedinice”, u kojima su malobrojni svećenici potpuno preopterećeni, a na taj se način hini reforma Crkve.

A sad se na mnoge kritične razvoje još nadovezuju i u nebo vapijući skandali: prije svega zlostavljanje na tisuće djece i mladih od strane klerika u SAD-u, Irskoj, Njemačkoj i drugim zemljama – sve to povezano s jednom do sada neviđenom krizom vodstva i povjerenja. Ne smije se prešutjeti da je sustavom zataškavanja seksualnih prekršaja, djelatnim diljem svijeta, upravljala rimska Kongregacija za nauk vjere kardinala Ratzingera (1981-2005), u kojoj su već za Ivana Pavla II. sakupljani takvi slučajevi uz najstrože čuvanje tajnosti. Još je 18. svibnja 2001. Ratzinger svim biskupima poslao izričiti dopis o teškim deliktima (“*Epistula de delictis gravioribus*” / “O osobito teškim deliktima”). U njemu se slučajevi zlostavljanja stavljaju pod “*secretum pontificium*”, čijom povredom čovjek na sebe može navući teške crkvene kazne. Zato mnogi od nekadašnjeg prefekta i sadašnjeg Pape s pravom zahtijevaju osobni “*mea culpa*”. Nažalost, on je propustio priliku za to tijekom Velikog tjedna. Umjesto toga, na uskrсну nedjelju dopustio je da dekan kardinalskog zbora “*urbi et orbi*” pismeno potvrdi njegovu nevinost.

Posljedice svih tih skandala su razorne za ugled Katoličke crkve. U međuvremenu su to potvrdili i visokopozicionirani dužnosnici. Nbrojni besprijekorni i vrlo angažirani dušobrižnici i odgojitelji mladeži trpe zbog paušalne sumnje. Vi, poštovani biskupi, morate sebi postaviti pitanje kako bi trebala naša Crkva i vaša biskupija krenuti ususret budućnosti. Ja vam, međutim, ne želim skicirati program reformi; to sam u više navrata učinio prije i poslije Koncila. Jedino bih vam želio dati šest prijedloga za koje sam uvjeren da će ih podržati milijuni katolika, bez prava glasa.

1. *Ne šutite*: Sučelice mnogim teškim neprilikama šutnjom i sebe činite sukrivcima. Naprotiv, kad određene zakone, naloge i postupke smatrate kontraproduktivnim, vi biste ste to trebali reći i javno. Ne šaljte u Rim nikakve pismene izjave o lojalnosti, nego zahtjeve za reforme!
2. *Latite se reformi*: Mnogi se u Crkvi tuže na Rim, a da sami ništa ne čine. No, ako danas bogoslužje u nekoj biskupiji ili zajednici više nije posjećeno, ako je dušobrižništvo nedjelovorno, otvorenost spram nevolja svijeta ograničena, a eku-

Hans Küng rođen je 1928. u Surseeu u Švicarskoj. Studij filozofije i teologije završio je na Gregorijani u Rimu (1948-1955). Za svećenika je zaređen 1954. Specijalizirao je na Sorboni i Katoličkom institutu u Parizu (1955-1975). Bio je profesor fundamentalne teologije, dogmatike i ekumenske teologije u Tübingenu (1963-1980). Za teologa savjetnika na Drugom vatikanskom koncilu (peritusa) postavio ga je papa Ivan XXIII. Zajedno s Josephom Ratzingerom (sadašnjim papom Benediktom XVI.) bio je najmlađi koncilski teolog. Ustrajavajući na dosljednom provođenju Koncila, Küng zauzima sve kritičniji stav spram razvoja u poslijekoncilskoj Crkvi, da bi mu na koncu Kongregacija za nauk vjere zbog suprotstavljanja dogmi o papinskoj nepogrešivosti oduzela dozvolu za crkveno naučavanje. Od 1966. do umirovljenja 1996., bio je profesor ekumenske teologije i ravnatelj Instituta za ekumenska istraživanja Sveučilišta u Tübingenu. Idejni je tvorac i vodeći zagovaratelj ideje svjetskog ethosa. Predsjednik je Zaklade za svjetski ethos u Tübingenu. Više je djela ovog vodećeg katoličkog, ali i uopće kršćanskog teologa, koji je svojim specifičnim stilom, urešenim znanstvenom strogoćom i zadivljujućom jednostavnošću, zanimanje za teologiju i pitanje o Bogu vratio među "obične" ljude, prevedeno u Hrvatskoj i BiH. Među njima, uz knjige *Postoji li Bog?* (1987, 2006) i *Biti kršćanin* (2002), posebno mjesto zauzima prvi svazak njegovih memoara *Izborna sloboda: Sjećanja* (2009) u kojoj Küng bez harmoniziranja povijesti, na jedinstven i autentičan način, svjedoči o burnom vremenu Drugog vatikanskog koncila. (Željko Ivanković i Alen Kristić)

menska suradnja minimalna, krivnja se ne može naprosto prebaciti na Rim. Biskup, svećenik ili laik, svedjedno, svatko neka sam učini nešto za obnovu Crkve u svom većem ili manjem životnom okruženju. Mnogo toga velikog u zajednicama i cjelokupnoj Crkvi pokrenule su inicijative pojedinaca ili malih skupina. Kao biskupi, vi biste takve inicijative trebali podupirati i unaprjeđivati, a upravo se sada posvetiti opravdanim pritužbama vjernika.

3. *Postupajte kolegijalno:* Poslije žestoke rasprave i protiv ustrajne kurijalne opozicije, Koncil je dekretom propisao kolegijalnost pape i biskupa – u smislu Djela apostolskih prema kojima ni Petar nije djelovao bez apostolskog kolegija. No, tu su središnju koncilsku odluku pape i Kurija ignorirali u poslijekoncilskom vremenu. Otkako je papa Pavao VI., već dvije godine nakon Koncila – bez bilo kakvog savjetovanja s episkopatom – objavio encikliku u obranu prijepornog zakona o celibatu, papinska učiteljska služba i politika iznova se provode u starom nekolegijalnom stilu. Čak se i u liturgiji papa predstavlja kao autokrat, spram kojeg biskupi, s kojima se rado okružuje, djeluju kao statisti bez prava i glasa. Zato biste vi, poštovani biskupi, trebali djelovati ne samo kao pojedinci, nego u zajedništvu s drugim biskupima,

svećenicima, crkvenim narodom, muškarcima i ženama.

4. *Neograničenu poslušnost dugujete samo Bogu:* Svi ste vi tijekom svečanog biskupskog ređenja položili prisegu neograničene poslušnosti papi. Ali vi također znate da se neograničena poslušnost nikada ne duguje nekom ljudskom autoritetu, već samo Bogu. Zato ne smijete smatrati da ste svojom prisegom spriječeni govoriti istinu o sadašnjoj krizi Crkve, svoje biskupije i svoje zemlje. Sasvim prema primjeru apostola Pavla, koji se Petru "u lice suprotstavio, jer je zavrijedio osudu!" (Gal 2, 11). Pritisak na rimske autoritete u duhu kršćanskog bratstva može biti legitiman kad ti autoriteti ne odgovaraju duhu evanđelja i svome poslanju. Narodni jezik u liturgiji, promjene propisa o miješanim brakovima, afirmaciju tolerancije, demokracije, ljudskih prava, ekumenskog sporazumijevanja i mnogo toga drugoga bilo je moguće postići samo pomoću ustrajnog pritiska odozdo.

5. *Težite za regionalnim rješenjima:* U Vatikanu se često oglašuju na opravdane zahtjeve episkopata, svećenika i laika. Tim više moramo na mudar način težiti za regionalnim rješenjima. Osobito osjetljiv problem, za koji vi znate, predstavlja zakon o celibatu, porijeklom iz srednjeg vijeka, koji je upravo u kontekstu zlostavljačkih skandala s pravom u cijelom svijetu doveden u pitanje. Čini se da je promjena protiv volje Rima gotovo nemoguća. Usprkos tome, nismo osuđeni na pasivnost: svećenik koji se nakon zrelog promišljanja misli oženiti ne bi morao automatski odstupiti od svoje službe ukoliko biskup i zajednica stoje iza njega. Pojedine biskupske konferencije mogle bi prednjačiti s regionalnim rješenjima. No, bolje bi bilo težiti za rješenjem na razini cjelokupne Crkve. Zato:

6. *Zahtijevajte Koncil:* Kao što je Ekumenski koncil bio potreban za ozbiljenje liturgijske reforme, slobode vjere, ekumenizma i međureligijskog dijaloga, tako je potreban i za rješenje reformskih problema koji su sada dramatično izbili na površinu. Reformski koncil u Konstanzi u stoljeću prije reformacije zaključio je da se koncili održavaju svakih pet godina, što je Rimski koncil, međutim, poništio. Nema sumnje u to da ona i sada čini sve da spriječi koncil kojeg se mora prijaviti zbog ograničenja vlastite moći. Odgovornost svih vas je da se izborite za koncil ili makar za reprezentativno okupljanje biskupa.

Sučelice Crkvi u krizi moj je poziv vama, poštovani biskupi, da upotrijebite svoj biskupski autoritet, koji je Koncil revalorizirao. U ovoj mučnoj situaciji oči su svijeta uprte u vas. Nebrojni su ljudi izgubili povjerenje u Katoličku crkvu. Da se to povjerenje iznova zadobije, može pomoći jedino otvoreno i pošteno ophođenje s problemima i dosljedne reforme. Uza sve poštovanje, molim vas da pridonese tome; kad je moguće u suradnji s vašom subraćom biskupima, ali u slučaju nužde i sami u apostolskoj "neustrašivosti" (Dj 4, 29. 31). Podarite svojim vjernicima znak nade i ohrabrenja, a našoj Crkvi izglede za budućnost.

Pozdravljam vas u zajedništvu kršćanske vjere!

Vaš Hans Küng

S NJEMAČKOGA PREVELI: Željko Ivanković i Alen Kristić

Preuzeto iz – *Svjetlo riječi*, Sarajevo, svibanj 2010, str. 44-46.

Izvornik – Hans Küng: *Historischer Vertrauensverlust; Ein offener Brief*, *Süddeutsche Zeitung*, 15. 4. 2010. (istodobno objavljeno i u: *Neue Zürcher Zeitung*, *La Repubblica*, *El País*, *Le Monde* te u okviru *New York Times Syndicate*)
URL: <http://sueddeutsche.de/politik/theologe-kueng-offener-brief-historischer-vertrauensverlust-1.4154>